

Negotovi prvi koraki agencije

Zamisli, da bi prenesli naloge upravljanja kapitalskih naložb države na neodvisno agencijo, se je porodila, ko je OECD pregledoval korporativno upravljanje v Sloveniji. Pregled je pokazal, kar smo že vedeli: odgovornost za državno lastnino je razdrobljena med posamezna ministrstva, Kad in Sod, zaradi česar je upravljanje netransparentno in izpostavljeno arbitrarnim odločitvam posameznih ministrstev ali interesnih skupin, ki so imele v nepreglednem sistemu veliko priložnosti za vpliv. Za ureditev upravljanja podjetij v delni ali popolni državni lastni je OECD predstavil dve možnosti, ki sta se izkazali za uspešni med državami članicami: da upravljanje prevzame en sam organ v sestavi vlade ali pa da se upravljanje prenese na samostojno agencijo. Slovenija se je odločila za model neodvisne agencije.

Agencija za upravljanje kapitalskih naložb države je bila ustanovljena kot profesionalni upravljavec dela državnega premoženja. Po vzoru komercialnih upravljavcev zasebnega premoženja je javna agencija dobila nalogo, da z aktivnim nastopanjem na skupščinah gospodarskih družb izvaja politiko vlade v posameznem podjetju ali gospodarskem sektorju. Avtonomna je pri dnevnih opravilih, njene strateške odločitve pa so vezane na odločitve predstavnika lastnikov, torej vlade. Da se ne bi ponovila netransparentna in škodljiva prodaja Mercatorja, dogovorjena v pisarni nekdanjega predsednika vlade v zameno za nadzor nad mediji, zdaj zakon predvideva, da ne vlada ne agencija ne moreta tovrstnih odločitev sprejemati arbitrarno pod tančico skrivnosti, ampak jih morata potrditi v državnem zboru. V ta namen mora agencija še letos izdelati strategijo upravljanja.

Brez zasebnih dogovorov

Strategija upravljanja ne bo plod domišljije uprave agencije. To bo integralen dokument, ki bo povedal, kaj bo vlada kratkoročno in dolgoročno počela s svojo lastnino. V strategiji bodo zajete sektorske politike, tudi energetska, ki bo morala vključevati vse od združevanja obeh stebrov do opredelitev glede investicij v energetiki in projekta TEŠ6. Javne in v parlamentu potrjene odločitve vlade bodo podlaga za nastopanje agencije na nadzornih svetih posameznih podjetij. Prav javnost oblikovanja te strategije bo povečala transparentnost upravlja-

nja državnega premoženja, saj bo to močno omejilo priložnosti za dogovore politikov z zasebnim in lokalnimi interesi.

Tako bi vsaj moralo biti. Žal pa je agencija že v prvem mesecu delovanja naredila vrsto napak, s katerimi si je zamajala kredibilnost. Pismo, ki ga je agencija poslala nadzornemu svetu TEŠ v zvezi z razrešitvijo g. Rotnika (in pismo, ki naj bi bilo poslano v NLB), namreč vzbujata dvome o neodvisnosti agencije, hkrati pa vzbujata pomisleke tudi o njeni kompetentnosti.

Kot je znano, je agencija sredi novembra poslala pismo direktorju in prvemu nadzorniku HSE ter predsedniku nadzornega sveta TEŠ, v katerem poleg drugega zahteva, naj takoj prekličejo razrešitev g. Rotnika in ga vrnejo na direktorski položaj.

DR. ANDREJ RUS

Fakulteta za družbene vede
v Ljubljani

Če za hip pustimo vsebino pisma ob strani, se najprej postavi vprašanje pisma kot instrumenta korporativnega upravljanja. Zakon o gospodarskih družbah ne dovoljuje, da bi delničarji pošiljali grozilna pisma ali klicali upravo in nadzorni svet ter zahtevali razveljavitev sklepov v petih dneh in uveljavitev novih čez noč. Pač pa zakon lastnikom daje možnost sklica skupščine, kar je transparenten in reguliran proces. Agencija je bila ustanovljena z namenom, da se upravljanje podjetij začne izvajati tako, kakor je prav: prek skupščin, na katerih bodo predstavniki države glasovali tako, da bodo uresničevali javno sprejeto strategijo upravljanja. To bi moralo pomeniti konec tajnih sestankov, tihih dogovarjanj, političnih groženj, telefonskih klicev, uslug in poravnavanj starih dolgov.

Sporni metoda in vsebina

Problem pa ni le sama metoda,

ampak tudi vsebina pisma. Pismo namreč razkriva, da je bil sestanek med tremi člani uprave agencije, ministrstvom za finance in direktorji HSE ter dveh hčerinskih družb TEŠ in Premogovnika Velenje. Ta sestanek meče nenavadno luč na delovanje agencije.

Prvič, sestanek na temo energetike je potekal v prostorih ministrstva za finance. Drugič, na sestanku ni bilo nikogar iz pristojnega ministrstva za gospodarstvo. Tretjič, na sestanku so sedeli direktorji, ne pa nadzorniki energetskih podjetij. Ker je agencija dolžna izvajati sektorsko politiko resornega ministrstva za gospodarstvo, bo zelo težko pojasnila, zakaj se udeležuje sestankov na temo energetike na finančnem ministrstvu za hrbtno pristojne ministrice. Še teže bo pojasnila, kaj na sestanku delajo direktorji, če zakon agenciji daje pristojnost za zastopanje države prek upravljaljskih struktur, ne pa za neposredno vodenje podjetij.

Problemov pa s tem še ni konec. Iz pisma je videti, da sestanek ni bil zgolj informativne narave, temveč so bili na njem sprejeti sklepi o tem, da agencija pridobi vse pripombe na tehnični in ekonomski del projekta TEŠ6. Nenavadno, saj agencija ni tehnično usposobljena za prebiranje in presojo projektne dokumentacije. Hkrati pa je to v popolnem nasprotju z zakonom o agenciji, ki pravi, da ne oblikuje, temveč izvaja sektorske politike. Energetska politika oblikuje ministrstvo za gospodarstvo, ki ima edino pristojnost, da odloči o tem, ali in za koliko bomo gradili nove termoelektrarne. Ta odločitev je politična, zato jo sprejme vlada.

Mimo pristojnega ministrstva Ministrstvo za gospodarstvo je pri projektu TEŠ6 opozorilo na ekonomsko in ekološko spornost projekta. Že več kot leto dni poskuša pridobiti prave podatke za odločitev o nadaljevanju projekta. Agencija mora počakati na odločitev vlade in kot izvajalka politike ne sme zavzemati stališč glede investicij v energetskem sektorju.

Toda agencija očitno meni drugače. Ne le da deluje mimo ministrstva za gospodarstvo, ampak se o tem pogovarja z direktorji podjetij, katerih ravnanje je bilo javno označeno za sporno. Zato ni mogoče mimo pomislekov o neodvisnosti delovanja agencije.

Še bolj osupljivo pa je sklicevanje pisma na soglasni sklep, da naj bi bilo potrebno »nujno kooperativno sodelovanje pri projektu« (za razli-

ko od nekooperativnega sodelovanja?), kar kaže na to, da je agencija že sprejela odločitev o nadaljevanju projekta TEŠ6.

Prekoračitev pristojnosti

Pismo torej razkriva, da si je agencija vzela pristojnost, ki je po zakonu nima, in sicer, da se vpleta v oblikovanje energetske politike, ki je sicer v pristojnosti ministrstva in vlade. Kot izvajalka sektorskih politik, tudi energetske, se ne more sestajati z direktorji in se na finančnem ministrstvu dogovarjati o sodelovanju pri projektu, medtem ko pristojno ministrstvo še proučuje smotrnost investicije in oblikuje energetske politiko. To je hudo narobe in v kričečem nasprotju z zakonom o agenciji, ki je glede pristojnosti in nalog povsem jasen: Agencija izvršuje lastninske pravice države na podlagi sprejete strategije upravljanja kapitalskih naložb. Dejstvo, da strategija ni niti oblikovana, kaj šele sprejeta, agenciji preprečuje, da bi se pojavljala na skupščinah z vsebinskimi sklepi.

Vrhunec pisma pa predstavlja zahteva, naj nadzorni svet TEŠ prekliče svoj sklep o zamenja-

vi g. Rotnika in vzpostavi prvotno stanje. Takšna zahteva nima nikakršne opore ne v zakonu o agenciji ne v gospodarskem pravu in govori o tem, kako napačno si uprava agencije predstavlja svojo vlogo v korporativnem upravljanju. Očitno se uprava vidi v vlogi supermenedžerja, ki lahko kadar koli prikoraka v pisarno direktorjev in se z njimi dogovori o »nujnem kooperativnem sodelovanju na projektih« ali pa se oglasi pri predsednikih nadzornih svetov in jim razveljavi sklepe ter do konca tedna naroči nove.

Agencija vihravih jezdecev?

Sodeč po dosedanjih dejanjih, si agencija namerava podrediti državna podjetja in brez vsakih omejitev, ki jih postavljajo gospodarsko pravo, zakon o agenciji in dobra korporativna praksa, prevzeti stvari v svoje roke. V interesu naroda, se razume, tako kot vsi pred njimi. Namesto dolgočasne, procesno naravnane in skrbne birokratske tvorbe bomo dobili agencijo vihravih jezdecev, ki bodo drveli po slovenskih krajih in drzno žonglirali z državno lastnino ter ob divji improvizaciji zaprli usta vsem morebitnim kritikom z osu-

pljivimi rezultati.

Ustanovitev agencije je le eden od korakov pri urejanju delovanja države, povečevanje njene transparentnosti, odgovornosti in učinkovitosti. Pri tem gre za delitev dela med ministrstvi in vlado, ki ostajajo *policy makerji*, ter agencijo, ki to uresničuje v praksi po pravilih, in ne mimo njih. Zato mora agencija najprej skrbno usposobiti samo sebe, namesto da se zapodi v akcijo. Najprej potrebuje strategijo upravljanja, ki bo povedala, kaj država želi storiti s posameznim podjetjem in v posameznem sektorju.

Potrebuje pa tudi kodeks, ki bo postavil notranja pravila delovanja in preprečil podobne spodrslljaje. Dejstvo je, da brez sprejete strategije agencija ne more začeti delati, saj na nobeni skupščini ne more zavzeti stališča do vsebinskih vprašanj, ki so predmet strategije upravljanja. Ker je v igri parlamentarna procedura, lahko pričakujemo, da bo sprejemanje strategije vzelo vsaj pol leta. V prehodnem času pa naj agencija upošteva zakon in sprejme dejstvo, da je izvajalka, in ne oblikovalka politik.

Agencija mora najprej skrbno usposobiti samo sebe, namesto da se zapodi v akcijo. Najprej potrebuje strategijo upravljanja, ki bo povedala, kaj država želi storiti s posameznim podjetjem in v posameznem sektorju.

